

Vladimir ZAGAEVSCHI

Locuțiuni și comparații ca echivalente ale adjectivelor în graiurile moldovenești de la est de Prut

V.Z. – conf. univ. dr.,
Facultatea de Litere, U.S.M.

Domenii de cercetare:
fonetica, dialectologia,
gramatica istorică a limbii
române. Cursuri speciale
elaborate: Probleme de
fonologie, Probleme de
ortografie a limbii române,

Bazele teoretice ale
ortografiei ș.a. Autor a peste
250 publicații științifice,
inclusiv monografiile:

Colorile accentului (1988),

*Studii de gramatică
dialectală comparată* (1990);

manualele (în colab.): *Curs de
dialectologie română* (1991),

*Curs de gramatică istorică
a limbii române* (1991),

Fonetica (1993). Participant la
numeroase întruniri științifice
naționale și internaționale.

*...de-aș fi grămatic, aș călători pe toate
malurile românești și aș culege limba.*

Alecu Russo, Cugetări

I. Preliminarii

La baza acestui articol a fost pus materia-
lul dialectal cules, timp de mai mulți ani,
din satele moldovenești de la est de Prut.
În timpul acestor expediții dialectologice,
unde eram în calitate de conducător de
echipă, studenții filologi de la anul II își fă-
ceau practica dialectologică, timp de două
săptămâni (în iulie), conform programului
de învățământ.

În scopul evidențierii însușirilor și a calităților
obiectelor, exprimate prin echivalente stilisti-
ce ale adjectivelor, adică cu ajutorul locuțiu-
nilor și a comparațiilor, am alcătuit un chesti-
onar special, compus din mai multe întrebări
care conțineau un adjectiv și la care trebuia să
se răspundă cu locuțiuni și comparații.

Anchetele au fost realizate în 15 localități ru-
rale din diferite raioane ale spațiului interrive-
ran pruto-nistean (de la Briceni, în partea de

nord, până la Ștefan Vodă, în partea de sud, și de la Ungheni pe Prut până la Criuleni pe Nistru¹).

II. Locuțiunile

Locuțiunile, după cum susținea, pe bună dreptate, Mihai Eminescu, sunt o adevărată bogăție, ele reprezintă „acele tiparuri neschimbate, care se formează în curs de mii de ani și dau fiecărei limbi o fizionomie proprie”. Așadar, locuțiunile, invocând spusele poetului și preotului Alexei Mateevici, ar fi acel „șirag de piatră rară pe moșie revărsată”, tot el lansând îndemnul „Strângeți piatra lucitoare!”.

La o analiză a acestei comori ale spiritului popular rămâi deseori plăcut surprins de frumusețea inedită a unor locuțiuni, de gradul înalt de ingeniozitate și expresivitate, de capacitatea lor de a fi păstrat urme ale vieții materiale și spirituale ale poporului.

Astfel, despre *timpuri* / vremuri *vechi* / străvechi majoritatea informatorilor / subiecților au răspuns cu locuțiunea (vremuri) *di dimult*. Au fost evidențiate, mai rar, și alte locuțiuni pentru noțiunea dată: (vremuri) *din străbuni* (CC)², (vremuri) *di când lumea și pământu* (NI). Foarte rar însă, paralel cu alte locuțiuni desemnate mai sus, subiecții își completeau răspunsurile cu echivalente preluate din comoara poveștilor fantastice sau chiar legate de episoade istorice din vremuri îndepărtate, ceea ce denotă inteligență, o doză de istețime aparte: (vremuri / timpuri) *di la Papuri Vodî*³ (TB) cu varianta: *di când Papuri Vodî* (NI); (vremuri) *di când iara lupu cățel* (CD); (vremuri / timpuri) *di la Pozvanti Chioru*⁴ (UU).

Ar fi de menționat că asemenea locuțiuni cu tematică de poveste (*di când iara lupu cățel*) sau cu tentă de episoade istorice (de ex.: *di când Papuri Vodî*) se deosebesc și prin expresivitatea atât de condensată, încât sensul lor desemnează, în același timp, și ideea de superlativ absolut al însușirii sau calității, adică *foarte de demult*. Iată și alte câteva locuțiuni care ar exprima ideea de superlativ. Astfel, despre un om slab se spune că-i *slab numai chelea și osu* (NI) sau: *ii slab di-l bati vântu* (ibid.), adică: *foarte slab*.

În limbă există cuvinte, inclusiv adjective, mai mult sau mai puțin incomode, tabuizate, care ar putea stânjeni pe cineva. Locuțiunile-

eufemisme / eufemistice sunt utilizate în scopul atenuării sensurilor incomode. Astfel, pentru adjectivul *bătrân*⁵ au fost înregistrate eufemismele: (om) *în vârstă* (cea mai frecventă locuțiune); (om) *în ietati* (HD); (om) *în ani* (FC); (om) *trecut di ani* (BH); (om) *în tăți lejea* (HC). În s. Mahala, jud. Hotin (azi: reg. Cernăuți, Ucraina), a fost fixată locuțiunea *uom în stari* (vezi: ALM, harta 155, punctul 13). Dar se întâlnesc și locuțiuni tabuizate, rostite cu supărare, jignitoare: *câni bătrân* (UU).

Când e vorba de (un om) *milos* sau de antonimul acestuia, *răutăcios*, poporul caută aceste calități în suflet și în inimă, măsurând dimensiunile respectivelor sentimente umane și calificându-le drept pozitive și negative.

Astfel, (un om) *milos* e considerat ca (un om) *bun la inimă* (locuțiune cu o circulație mai largă); (om) *bun la suflet* (în mai multe localități); (om) *cu suflet ca uo pâni caldî* (HC). Ion Creangă spunea și el în *Ivan Turbincă*: „Ostașul acesta e un om bun la inimă, milostiv”.

Dimpotrivă, omul *răutăcios* e (un om) *rău la inimî* sau *rău la suflet* (în majoritatea localităților cercetate); (om) *cânos la inimî*, dar și (om) *negru la suflet* (CN); (om) *cu inima răutășioasă* (FC); (om) *rău la mași* (HC); (om) *rău la rânzî*⁶ (BC). Mai circulă și locuțiunile: (om) *tarcat la mași*.

Despre (un om) *deștept* se spune că-i (om) *cu cap* (cea mai frecventă locuțiune); (om) *cu minti în cap*, dar și *ager / ars la minti* (TB); (om) *așadzat la minti*⁷ (HC). O răspândire largă cunoaște locuțiunea: (om) *cu scaun la cap*⁸. În localitățile cercetate de noi (dar, de fapt, pretutindeni), pentru noțiunea (om) *deștept* sunt cunoscute locuțiunile: *cap di neamț*, dar și *cap di friș*, *cap di jâdan*, oamenii considerând că nemții sunt oameni foarte deștepți, oameni calculați în toate, iar evreii sunt acei care au adus la noi, au implementat și tot ei, primii, au deținut așa profesii în domenii cum sunt comerțul, medicina, farmacia.

Dacă omul *deștept* e (un om) *cu scaun la cap*, apoi despre (omul) *prost* se spune că-i (om) *cu paii în cap* (BS); omul *zăpăcit*, *țicnit*, *nebun* (uneori un prost e și nebun) e un (om) *bătut cu leuca* (ibid.), iar despre un (om) *neinforma*t sau *neinițiat* într-o anumită chestiune se spune că-i (om) *chicat din pod* (ibid.) ori că-i *din Patagonia*⁹ (ibid.).

Omul leneș e numit (un om) *rău la treabî* (TB, BH, FC); (om) *cari nu sî pre traji la treabî* (HD); (om) *cari nu fași fași* (BH); (om) *cari bati chiulu* (CC); (om) *cari taiji frunzî la câni* (TB, TȘ); (om) *cari traji mîța di cîoadî* (TB, CC).

III. Comparațiile

În graiurile teritoriale, în vorbirea populară a oamenilor de la țară un loc important, alături de locuțiuni, îi revine redării însușirilor și calităților obiectelor cu ajutorul comparațiilor. Acestea sunt niște figuri de stil, în care anumite însușiri și calități ale obiectelor (culoare, gust, miros, sentiment, mărime, formă ș.a.) se compară cu alte obiecte din realitatea înconjurătoare, care sunt mai bine cunoscute de vorbitor și, prin urmare, mai vii în a le desemna și a le percepe.

Comparațiile, pe lângă toate celelalte, conțin și o doză, mai mare sau mai mică, de expresivitate, ceea ce face să se profileze mai bine culoarea, să zicem, sau nuanța de culoare, gustul, mirosul, sentimentul, dimensiunile obiectului și contururile lui (mare, mic, înalt, josuț, gros, slab etc.).

Comparația, ca figură de stil, este o creație a vorbirii expresive populare. De aici ea a intrat în operele folclorice, în creația populară orală și în operele acelor scriitori care au scris într-o limbă apropiată de vorbirea populară (V. Alecsandri, M. Eminescu, I. Creangă, G. Coșbuc ș.a.).

Vasile Alecsandri, ca să exemplificăm, căuta bogăția limbii, puterea vie a imaginilor în operele folclorice, care reprezintă „comori nesfârșite de frumuseți originale, care dovedesc geniul poporului și care conțin cele mai izbutite mijloace de expresie” (apud Cotelnic 1990, p. 11). Tot el se întreba: „Cine au intrat la vorbă frățește cu locuitorul de la câmp și nu s-au mirat de ideile, de judecățile lui, și nu au găsit o mare plăcere a asculta vorba lui împodobită cu figuri originale?”, aducând și exemple concrete, adevărate giuvaere, culese din vorbirea populară: „Vrea să grăiască de un om bun? El zice: e bun *ca sânul mamei*. De un om nalt și frumos? E nalt *ca bradul* și frumos *ca luna mai*... De o femeie frumoasă? E *ruptă din soare*...” (*ibidem*).

Și la alți scriitori găsim comparații de o frumusețe nebănuită. În poeziile lui Mihai Eminescu, marmura e „albă *ca zăpada iernii*” (*Înger și de-*

mon), iar „În pădurea argintie iarba pare de omăt” (Călin nebunul), „fața ei frumoasă ca varul este albă” (Strigoii), luna e „ca o vatră de jăratice” (Călin), limba e dulce „ca un figure de miere” (Epigonii) ș.a.

La Ion Creangă cei trei feciori erau „nalți ca niște brazii” (Soacra cu trei nurori). Gh. Coșbuc vorbește despre niște ochi șireți „ca cei de vulpi” (Nunta Zamfirii), iar luna iese din brădet „gânditoare ca o frunte de poet” (Noapte de vară). La Gh. Topârceanu luna e „galbenă ca un bostan” (Vara la țară), iar la Șt. O. Iosif o fetiță e blondă „ca un fir de păpădie” (Vară), pe când la Tudor Arghezi „ceru-i palid ca lăleaua” (Moștenire).

În continuare, prezentăm materialul dialectal analizat, întrucât fiecare răspuns (comparație) desemnează ceva frumos, ceva original, contribuind la o nuanțare multiplă a noțiunii date. Răspunsurile (comparațiile) sunt plasate în ordine descrescândă a ocurenței lor în satele cercetate. Primele comparații, în ordinea lor, au fost înregistrate în majoritatea localităților anchetate, iar următoarele au fost fixate numai în unele sate, sau numai în câte unul – două din ele.

Începem prin a prezenta câteva comparații populare cromatice, după care vor urma cele calificative.

A. Comparații populare cromatice:

alb: ca varu (12)¹⁰; ca zăpada (3); ca laptili (2); ca neaua (2); ca uomătu (2); ca lebăda (1); ca păretili (1); ca floarea de cireș (1); ca rochiia di n'ireasi (1);

negru: ca tășiunili (var.: ca tășiunea) (7); ca pământu (var.: ca pomântu) (6); ca fundu șiaunului (4); ca cărbunili (3); ca dracu (3); ca pana corbului (3); ca noaptea (2); ca smoala (2); ca țâganu (1);

galben (var.: galbân): ca șeara (var.: ca ceara) (9); ca bostanu (2); ca mortu (2); ca lămâia (1); ca chioara găini „păpădia” (1); ca păpădiia (1); ca schicu di grâu (1); ca soarili (1); ca tăbăcu „tutunul” (1); ca vizdoaga „craița”, „vâzdoaga” (1);

roșu (var.: roș): ca racu (9); ca jaraticu (7); ca macu (5); ca para focului (4); ca chiperiu (2); ca pătlăjica „pătlăgea roșie” (2); ca bujorul (1); ca cucoșu (1); ca focu (1); ca sânjili (1).

verde: ca iarba (7); ca buraticu (5); ca bostanu „dovleacul” (1); ca bradu (1); ca frundza (1); ca harbuzu „pepenele verde” (1);

albastru: ca șeriu (var.: ca ceru), ca cerul (13); ca viorica „vioreaua” (2).

B. Comparații populare calificative:

curat: ca lacrâma (var.: ca lacrima) (11); ca soarili (2); ca apa din izvor (1); ca cristalu (1); ca ghiocu (1); ca ghioșelu (1); ca lun’ina ochiului (1); ca neaua (1); ca ochii din cap (1); ca pânea (1);

murdar (var.: mânjât, scârbos, zoios): ca porcu (var.: ca un purșel) (11); ca dracu (1); ca fundu șeaunului (1); ca și șenușa (1);

dulce (var.: dulci, dulși): ca mierea (var.: ca n’erea) (13); ca cozonacu (1); ca dzaharu „zaharul” (1); ca mama (1);

amar: ca șerea „fierea” (var.: ca cerea) (9); ca pelinu (7);

acru: ca borșu (7); ca merâli pădureți (var.: ca măru pădureț, ca pădurețâli) (3); ca moarea (2); ca braha „braga” (1); ca lămâia (1); ca oțātu (1);

frumos: ca floarea (5); ca soarili (var.: [parcâ-i] rupt din soari) (5); ca bradu (2); ca cristalu (1); ca curucubeu(1) (1); ca Făt-Frumos (1);

urât: ca dracu (4); ca noaptea (4); ca șiuma „ciuma” (2); ca Baba Cloanța (1); ca un broscoi (1); ca naiba (1); ca n’inunea¹¹ (1);

deștept (var.: diștept, hâtru): ca un om bătrân (1); hâtru ca hulpea „is-teț ca vulpea” (1); ca Iosub (prenumele unui om înțelept, deștept din sat) (1); ca înțeleptu (1); ca un ministru (1); ca neamțu¹² (1);

prost: ca noaptea (9); ca propca „dop” (6); ca oaia (4); ca bou(1) (1); ca gardu (1); ca Țurcanu (numele de familie al unui om din sat) (1);

lung: ca prăjâna (var.: ca Țo prăjâni) (11); ca stâlpu (var.: cât stâlpu) (2); cât un brad (1); cât Țo dzî di post (1); cât Țo dzî di varî (1); ca haragu „arac” (1); ca jirafa (1); cât un șarampoi (1);

mare (var.: mari): ca un munti (var.: cât un munti, ca muntili) (5); ca un an di dzâli (var.: ca un an) (2); ca un bou (1); ca un ielefant (1); ca marea (1); ca Țo noapti [de iarnă – n.n.] (1); ca pământu (1); cât stânca (1); cât Țo vaci (1); ca Țo dzî di varî (1);

mic (var.: mititel, mătăţăl): ca purişili (var.: cât un purişi, ca un purişi) (4); mătăţăl ca furnicariu „furnica” (var.: ca furnica) (2); ca un arici (1); ca un boboşel (1); ca ȳo buburuzi (1); ca buricu pământului (1); cât un dejit (1); cât un fir de mac (1); ca mălaiu (1); ca un melc (1); ca un vârv di ac (1);

ieftin: ca braha (var.: ca braga) (7); ca pi dijeaba (1); ca mărariu (1); ca sarea (1);

scump: ca auru (4); ca ȳochii din cap (4); ca viaţa (3); ca apa (1); ca bani(i) (1); ca mama (1); ca naiba (1); ca pacea (1); ca pânea (1); ca sănătatea (1);

limpede (var.: limpidi): ca apa di izvor (var.: ca apa din izvor) (4); ca lacrima (var.: lacrâma) (4); ca apa (3); ca cristalu (2); ca lacu (2); ca cerul (1);

tulbure (var.: tulburi): ca drojdiia (4); ca apa (2); ca marea (1); ca mustu (1); ca nămolu (1); ca noaptea (1); ca ȳomu bat (1); ca zoaia (1);

bogat: ca boieriu (var.: ca un boieri) (3); putrid di bogat (3); ca burjuiu (1); ca împăratu (1);

sărac (var.: sarac): [parcă-i] lichit pământului (8); ca pământu (var.: ca pomântu) (2); [„bogat”] ca broasca di păr (1); îi sărac ca broasca di păr (1); ca căţălu (1); ca sărăciia (1);

bun: ca pânea Ńei caldi (var.: ca pânea cea caldi, ca pânea caldi) (6); ca pânea (5); ca pânea cea di grâu (1); ca sufletu (1);

rău: ca cānili (6); ca duşmanu (1); ca Iţac (numele unui om considerat rău) (1); ca lupchi(i) „lupii” (1); ca naiba (1); ca puii Ńel di lup (1); ca ȳo viperi (1);

blând: ca nēlu „mielul” (var.: ca nēlul, ca un nēl) (8); ca mătă (2); ca ȳoaia (1);

drept: ca bradu (3); ca lumânarea (3); ca scândura (2); ca adivăru (1); ca un băţ (1); ca dejitu (1); ca hărăgu „aragul” (1); ca plop (1); ca rigla (1); ca stălp (1);

ruşinos (var.: ruşānos): ca ȳo fati mari (var.: ca fata) (12); ca un copchil mătăţăl (1); ca ȳo n'ireas (1);

obraznic: ca porcu (3); ca dracu (1); ca mândzu (1); ca șațu (1); ca un jițâl (1);

tare (var.: tari): ca chiatra (var.: ca piatra) (11); ca creminea (var.: ca creminili) (3); ca șeru „fierul” (3); ca oțălu (1); ca plumbu (1);

slab: ca bățu (3); ca scândura (3); ca umbra (2); ca haragu „aragul” (1); ca mătura (1); ca noaptea (1); [parcă-i] numa chelea și osu (1); ca scrânița „scrumbia” (1); ca stâlpu (1);

gras: ca porcu (var.: ca un purșel) (5); ca un butoi (1); ca pământu (1); ca un pepini „castravete” (1); ca polobocu (1);

harnic: ca furnica (var.: ca șa furnicî) (8); ca alghina (var.: ca șa alghinî, ca albina) (6); ca focul (1); harnic di mama focului (1);

leneș (var.: leniș): ca trântoru (3); ca șa cucoanî (1); ca Duñitru (prenumele unui om leneș din sat) (1); îi lenos (1); ca motanu (1); ca Pepelea (1);

iute „repede”, „prompt”: iuti ca șpiga¹³ (var.: ca șa șpigî) (2); iute ca fulgeru (1); izghit [a izbi] ca sfârluga¹⁴ (1).

IV. Concluzii

În concluzie, putem spune că materialul dialectal, ce reprezintă echivalente expresive ale adjectivelor, cum sunt locuțiunile și comparațiile, este foarte bogat, variat și valoros; este o adevărată comoară a limbii noastre. De aceea, fără îndoială, el trebuie să fie cules pe teren, adunat și depozitat în glosare regionale, iar pe viitor își va găsi locul cuvenit în dicționare de locuțiuni frazeologice, de cuvinte înaripate, de imagini poetice, va atrage atenția atât a lingviștilor, cât și a scriitorilor.

Note ■ ¹ Lista localităților anchetate cu abrevierile respective (prima literă majusculă notează satul, a doua – raionul): BC – s. Bălănești, r-nul Criuleni; BH – s. Bujor, r-nul Hâncești; BS – s. Bădiceni, r-nul Soroca; CC – s. Cuhureștii de Sus, r-nul Camenca; fost în r-nul Florești; CD – s. Chetrosu, r-nul Drochia; CN – s. Ciorești, r-nul Nisporeni; DG – s. Dușmani, r-nul Glodeni; DS – s. Drăgănești, r-nul Sângerei; FC – s. Fărlădeni, r-nul Căușeni; HC – s. Hârtopul mic, r-nul Criuleni; HD – s. Hăsnășe-

nii Mari, r-nul Drochia; NI – s. Nimoreni, r-nul Ialoveni; TB – s. Tabani, r-nul Briceni; TŞ – s. Tudora, r-nul Ştefan Vodă; UU – s. Unteşti, r-nul Ungheni.

² Între paranteze sunt prezentate, prin abrevieri, denumirea satului și a raionului unde a fost fixată locuțiunea, aceasta neînsemnând că ea n-are circulație în alte localități din aceeași zonă sau chiar în zone mai îndepărtate.

³ Papură-Vodă, poreclă dată domnitorului Moldovei Ștefăniță Lupu (1659-1661, ani de domnie), fiul lui Vasile Lupu. În timpul domniei lui Șt. Lupu a fost o foamete, încât oamenii mâncau pâine de papură și de coajă de copac (DER III, p. 657).

⁴ Pozvante, numele Pașei Bidin Pazvan-Oglu, care și-a ridicat trupele sale împotriva Porții Otomane pustind ținuturile dunărene (1797-1812). De aici vine expresia: *Pe vremea lui Pozvante* (Popescu, 1991, p. 153).

⁵ Scriitorul rus Mihail Șolohov, în romanul său *Поднятая целина* (*Pământ deștețenit*), scria chiar așa: „Дед Щукаръ был старичком пятидесятилетнего возраста” („Moș Șciucari era un bătrân de cincizeci de ani”). La așa o vârstă oricine s-ar jena, dacă i-ai spune că-i bătrân sau moșneag.

⁶ Rânză – (pop. și fam.) stomac. Rânzos – (pop.) răutăcios (DEX). Rândză – stomac la porc (DD IV, p. 83).

⁷ A se observa evoluția noțiunii *deștept*: de la (om) *cu cap* la (om) **cu minti** în cap, apoi (om) **ager** / **ars** la minti; (om) **așadzat** la minti.

⁸ Etimologii ar putea să mediteze asupra originii acestei locuțiuni, cum ar putea fi explicată noțiunea *deștept* prin corelația *cap* – *scaun*, în cazul dat.

⁹ Patagonia – regiune naturală din Argentina cu vegetație săracă de stepă și semideșert (DER III, p. 684).

¹⁰ Cifra din paranteze indică numărul de sate în care a fost întâlnită comparația.

¹¹ N'inunat, adj. – urât (DD III, p. 128).

¹² Pentru (om) *deștept* a se vedea și locuțiunea *cap de neamț*.

¹³ Șpigă, s.f. 1. Persoană prost educată și cu un caracter rău; 2. Persoană răzbătitoare, descurcăreață (DD IV, p. 220).

¹⁴ Sfârlugă, s.f. (zool.) chișcar; țipar (DD IV, p. 187).

Bibliografie

Andriescu 1965 = Al. Andriescu, *Locuțiuni și expresii populare în opera lui M. Sadoveanu*, în „Anuarul de filologie”, Iași, 1965, p. 83-95.

ALM = *Atlasul lingvistic moldovenesc*, vol. I, partea I. *Fonetica* de Rubin Udler, Editura Cartea Moldovenească, Chișinău, 1968.

Căpățână 2000 = C. Căpățână, *Limba română: Locuțiunile*, Editura Universitaria, Craiova, 2000.

Cotelnic 1990 = Teodor Cotelnic, *Vasile Alecsandri și problemele limbii literare*, în „Revistă de lingvistică și știință literară”, 1990, nr. 5, p. 3-12.

DD III = Rubin Udler (red. resp.), *Dicționar dialectal*, vol. III, L-P, Editura Știința, Chișinău, 1986.

DD IV = Rubin Udler (red. resp.), *Dicționar dialectal*, vol. IV, P-T, Editura Știința, Chișinău, 1986.

DD V = Rubin Udler (red. resp.), *Dicționar dialectal*, vol. V, U-IA, Editura Știința, Chișinău, 1986.

DEL = Elena Comșulea, Sabina Teiuș, Valentina Șerban, *Dicționar de expresii și locuțiuni*, Editura Știința, Chișinău, 1998.

DELR = Vasile Breban, Gh. Bulgăr, Doina Grecu et alii, *Dicționar de expresii și locuțiuni românești*, Editura Științifică, București, 1969.

DER III = *Dicționar enciclopedic român*, vol. III, K-P, Academia Română, Editura Politică, București, 1965.

DEX = Ion Coteanu, Luiza Seche, Mircea Seche (cond. lucr.), *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei R.S.R., București, 1975.

DOOM = Mioara Avram (red. resp.), *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Editura Academiei R.S.R., București, 1989.

Ioanițescu 1956 = Eug. Ioanițescu, *Locuțiunile*, în „Limba română”, 1956, nr. 6, p. 48-54.

Mareș 1973 = Lucreția Mareș, *Cuvinte regionale în locuțiuni și expresii literare*, în „Limba română”, 1973, nr. 2, p. 149-154.

Poalelungi 1963 = Gheorghe Poalelungi, *Locuțiuni adjectivale*, în „Limba română”, 1963, nr. 2, p. 133-146.

Popescu 1991 = Ilie Popescu, *Cuvinte înaripate*, Editura Cartea Moldovenească, Chișinău, 1991.